

УДК 811.161.2'373

**НАЗВИ РЕЧЕЙ ДОМАШНЬОГО УЖИТКУ В УКРАЇНСЬКИХ
АКТОВИХ КНИГАХ КІНЦЯ XVI – ПОЧАТКУ XVII СТОЛІТТЯ**

На основі ділових документів кінця XVI – початку XVII ст. досліджено тематичну групу слів «назви хатнього начиння». За допомогою лексикографічних праць виявлено питому та запозичену лексику, застарілі, діалектні слова, з'ясовано особливості функціонування назв.

Ключові слова: діалектне мовлення, лексема, лексика, назви хатнього начиння.

Українські актові книги кінця XVI – початку XVII ст. містять цінний матеріал для мовознавців, оскільки лексикон цих важливих пам'яток насичений народнорозмовними одиницями.¹ Вони містять не лише багату юридичну термінологію, а й назви реалій, речей, що створювали матеріальний світ українця того часу, відображали його соціальний статус, суспільне становище.

В історії української мови досліджено становлення різноманітних тематичних груп лексики, зокрема, наукові студії Л. М. Полюги «Українська абстрактна лексика XIV–XVI ст.», Г. В. Войтів «Назви одягу в пам'ятках української мови XIV–XVIII ст.», О. В. Кровицької «Семантична та словотвірна характеристика назв осіб у пам'ятках української мови XVI–XVIII ст.», Г. М. Дидик-Меуш «Медична номенклатура в пам'ятках української мови XVI–VIII ст.», Н. Й. П'яст «Формування тематичної групи „назви посуду” в українській літературній мові», Т. І. Жили «Адміністративно-територіальна лексика української мови» та ін.

¹ Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. (1582–1588 рр.) / Підгот. до вид. М. К. Бойчук. – К., 1965. – 192 с.; Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року / Підгот. до вид. А. М. Матвієнко, В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2002. – 390 с.; Акти Житомирського гродського уряду: 1590 р., 1635 р. / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2004. – 251 с.; Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. (Збірник актових документів) / Підгот. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський, К. С. Симонова та інші. – К., 1981. – 315 с.

Поза увагою мовознавців залишився пласт лексики на означення предметів хатнього начиння. В українському мовознавстві небагато праць присвячено становленню таких номенів. Назви предметів домашнього вжитку розглянуті у монографії М. Л. Худаша «Лексика українських ділових документів кінця XVI – початку XVII ст. (на матеріалах Львівського Ставропігійського братства)» [3, 44–46]. Цю лексико-семантичну групу назв виділив В. В. Німчук у словниковому складі актових документів Волині і Наддніпрянщини XVII ст. [1, 13].

Проаналізуємо тематичну групу назв «предмети домашнього ужитку», дослідимо її склад за походженням, визначимо характер лексичних запозичень, простежимо історію становлення цих мовних одиниць і особливості функціонування їх на сучасному етапі.

Із хатнього начиння українців XVI–XVII ст. засвідчено такі назви предметів домашнього вжитку як *завесикъ*: *завесикъ китаичаныи* (АЖМУ, 1583, 43), демінутивна форма від *завіс* < прасл. **vesiti* «вішати» (ЕСУМ, 407). Лексема *завѣсь/завесь* «(заслона з тканини) завіса» (СЛУМ, IX, 244) і її деривати *завесикъ* «т. с.» (СЛУМ, IX, 221), *завѣсець, завесець* «т. с.» (СЛУМ, IX, 242) активно функціонували в українській мові XVI – першої половини XVII ст. Натомість на сучасному етапі розвитку української літературної мови широко використовується номен *завіса* «велике полотнище для закривання просвіту в чому-небудь або для приховання, відгородження кого-, чого-небудь» (СУМ, III, 51).

До дрібного домашнього майна належав *коберець*: *коберець* (АЖМУ, 1583, 46), *коберець совгацкоє работы* (ДМВН, 1605, 36). *Коберець* «невеликий килим», демінутивне похідне від *кобер/ковер*, що, імовірно, є давнім запозиченням з тюркських мов (ЕСУМ, II, 482). Лексема *коверь/коверь* «килим» міститься у «Повісті временних літ», писемних пам'ятках XIII ст. (Срезневский, I, 1244). Вона представлена у лексикографічних працях XIX–XX ст.: *кобер, коберець* «килим, килимок» (Пискунов, 108), *кобер, коберець* «т. с.» (Желехівський, I, 353), (Уманець, II, 22), (Грінченко, II, 259). Слово із

певними фонетичними змінами збереглося і в сучасній українській літературній мові: *ковер*, *коверець* – *заст.* «килим, килимок» (СУМ, IV, 203), а також виявляється у діалектному мовленні українців: у гуцульських говірках – *коверец* «вовняне покривало» (ГГ, 98), буковинських – *коверец* «невеликий килим, витканий з різнокольорових вовняних ниток» (Гуйванюк, 214), закарпатських – *ковйор* «килим, палас» (Сабадош, 146), наддністрянських – *коберці*, мн., «килимок» (Шило, 144).

Хатні речі для вкривання позначені такими назвами: *колдра*, *коць*, *покривало*, *простирадло*, *рядно*.

Номен *колдра*: взяв... колдру (ДМВН, 1605, 47), колдра турецкая (ДМВН, 1650, 193), – запозичення з польської мови, пор. пол. *koldra* «ковдра; покривало для ліжка, столу, на стіну, на підлогу; вид плаща; паперові шпалери», що виводиться через посередництво італійської мови від латинського *culcita* «подушка, матрац» (ЕСУМ, II, 482). Слово не зафіксоване у словнику І. Срезневського, відсутнє у писемних пам'ятках XIV–XV ст. Знаходимо його в перекладних лексикографічних працях XIX–XX ст.: *ковдра/ковдря* (Пискунов, 108), *ковдра* (Желехівський, I, 354), *ковдря* (Уманець, II, 231), *ковдра/ковдря* (Грінченко, II, 261). Сьогодні назва функціонує в українському діалектному мовленні у бойківських говірках – *ковдра*, *ковдря*, *кодро* «ватна ковдра» (Онишкевич, I, 363), в діалектизмах Одещини – *коўдра* «дитяче одіяло» (Москаленко, 44), а також у літературній мові: «тепле вкривало, звичайно на ваті» (СУМ, IV, 203).

Лексема *коць*: *коць белыи* (АЖМУ, 1584, 78), *коц чирвоныи фарбованыи* (ДМВН, 1605, 36), «килим, ковдра» – походить від давньоверхньонімецького *kozzo* «груба вовняна тканина, ковдра, одяг» (ЕСУМ, III, 63). У лексикографічній праці І. Срезневського представлено форми *коць/кочь* «опанча», XIII–XIV ст. (Срезневский, I, 1305). Знаходимо цю лексему в лексикографічних працях XIX–XX ст.: *коць* «простий килим; попона» (Пискунов, 114), *коц* «вовняна ковдра» (Желехівський, I, 372), *коць* «килим» (Уманець, II, 22), *коць* «килим; тканина шерстяна або шовкова ковдра»

(Грінченко, II, 295). Слово використовується в усному регіональному мовленні: у поліських говірках *коц* «домотканий, переважно кольоровий килимок, яким застеляють ліжка, лаву» (Лисенко, 105), буковинських – *коц* «вовняна ковдра» (Гуйванюк, 228). В сучасній українській мові, переважає форма *коц*, рідше вживається *коць*, і має значення «грубе вовняне однотонне вкривало з начісками, покривало на ліжку з якої-небудь тканини; ворсовий пристрижений однобічний килим» (ВТСУМ, 581). Лексема маркується як розмовна.

Номен *прєстирадло*: прєстирадло рубковое зь фарботами (ДМВН, 1605, 47), походить від польського *prześcieradło* «простирадло, простиня», відповідає власне українській формі *простирало* (ЕСУМ, IV, 606). Первісно номен *простирало* означав «місце для розстилання; сушильня» (Срезневский, II, 1574). У лексикографічних працях минулих століть засвідчені лексеми *простирало* (Желехівський, II, 778), *простирадло*, *простирало*, *простиня* (Уманець, III, 210), *простирало* (Грінченко, III, 481). На сучасному етапі розвитку української мови побутують форми *простирало*, *простирадло* «довге і широке полотнище, яке стелиться на постіль, підкладається під ковдру або використовується для обтирання» (ВТСУМ, 1170), діалектному лексиконі – *простирло* «простирадло» (Шило, 218).

Використовували у побуті й *покривала*: покривала келижовые (АЖГУ, 1590, 60). Номен *покривало* «тканина для покривання» – похідне утворення від праслов'янського **kryti* (ЕСУМ, III, 95). Словник І. Срезневського тлумачить цю назву як «покривало; завіса; повітря», XI ст. (Срезневский, II, 1118). Вміщена вона у перекладних лексикографічних працях XIX–XX ст. *покривало*, *покривайло* «покривало, завіса» (Желехівський, II, 686), (Уманець, III, 90), (Грінченко, III, 277). На сучасному етапі розвитку української мови значення слова розширилося: *покривало* – «шматок тканини, яким покривають кого-, що-небудь; легке накриття, яким звичайно покривають постіль удень; легкий жіночий одяг у вигляді накидки; те, що укриває собою,

ховає під собою» (СУМ, VII, 44). В усному народному мовленні, зокрема бойківських говірках, *покривало* – «накривка» (Онишкевич, II, 102).

Схожа за значенням лексема *рядно*: *рядно* (АЖМУ, 1584, 102), – «простирадло або покривало з ряднини», від прасл. **reǵǫ* «ряд» (ЕСУМ, V, 154). У словниках минулих століть ця лексема означала: «простирадло з грубого полотна» (Пискунов, 231), «полотно; простирадло» (Желехівський, II, 846), «товста тканина; покривало чи ковдра з такої тканини» (Грінченко, IV, 92). В сучасній українській мові *рядно* – «вид простирадла або покривала з ряднини; різнокольоровий килим або ковдра з грубої вовни; оберемок, купа чого-небудь, що вміщується в одному рядні» (ВТСУМ, 1281). Збереглася вона і в діалектах: у західнополіських говорах – *радно* «покривало, виткане кольоровими смугами» (Аркушин, II, 112), наддністрянських – *радно* «рядно» (Шило, 223).

Важливими елементами хатнього інтер'єру українців того часу були *матераць*: *матераць атласовыи* (ДМВН, 1650, 193); *подушка*: подушку (АКЖУ, 1590, 45), *подушок атласовых три* (ДМВН, 1605, 47); *ручники*: *ручники два, ѿден бѣлю вышиваныи, а другии простыи* (АЖМУ, 1584, 78); *скатерти*: *скатертеи великих, тонких, две* (АЖМУ, 1583, 46), *скатертъ цвилиховая* (АЖМУ, 1583, 53). У сучасній літературній мові вказані лексеми зберігають свої функції називання і входять до складу активної лексики.

Зберігалися дрібні хатні речі у *скринях, скринкахъ*: *скриня малєванана*, *скриню бѣлую великую* (АЖГУ, 1590, 50), *во двох скринях* (АКЖГУ, 1611, 109), *скринка малая* (АЖМУ, 1584, 75), а також у *шкатулах*: *шкатула великая, ѿкована з ланцухом* (АКЖГУ, 1611, 34), *шкатулу взял* (ДМВН, 1605, 47), і *коробах*: *коробеи и иншихъ речеи* (АЖМУ, 1584, 76).

Номени *скриня, скринька* походять від праслов'янського **skrinja*, успадкованого через середньовісньонімецьку мову з латинської (ЕСУМ, V, 286). Вони вживалися у староукраїнській мові XV ст. (ССУМ, II, 350). Знаходимо ці лексеми в лексикографічних працях XIX–XX століть: (Пискунов, 239), (Желехівський, II, 878), (Грінченко, IV, 143). На сучасному

етапі розглядувана назви активно побутують у діалектному мовленні: *скринька* «ящик будь-якого призначення; шухляда стола; коробочка» (Аркушин, II, 153), *скриня* «скриня; засік; огріх або пропуск в оранці; не перевернута скиба після оранки; коробка; » (Онишкевич, II, 227), *скриня* «скриня; частина колиски, воза; стіна дерев'яного будинку» (ГГ, 172), *скринька* «зменшене до *скриня*; ящик; вулик» (Гуйванюк, 497). Вони використовуються і в літературному мовленні: *скриня* «великий ящик з кришкою і замком для зберігання одягу, коштовних предметів і т.ін.; *скринька* «зменшене до *скриня*; маленька коробка для зберігання коштовностей, дрібних предметів; невеликий ящик для кореспонденції, бюлетенів» (СУМ, IX, 318–319).

Слово *шкатула* походить через пол. *szkatuła* від лат. *scatula* (Фасмер, IV, 447). Воно міститься у реєстрах словників минулих століть (Пискунов, 295), (Желехівський, II, 1092), (Уманець, IV, 213), (Грінченко, IV, 499). Побутує номен в усному народному мовленні: *шкатула* «шкатулка; кузов з дощок на санях» (Онишкевич, II, 384), *шкатула* «шкіряна сумка, що одягається через плече» (Гуйванюк, 665). В українській літературній мові лексема кваліфікується як застаріла (СУМ, XI, 472).

Назва *короб* «тара з лубу, бересту, лози; козуб; верхня частина воза, саней; жолоб; ящик, коробка» походить від праслов. **korbyji* «луб'яна або плетена посудина» (ЕСУМ, III, 33). У лексикографічній правці І. Срезневського номен *коробъ* зафіксований у писемних пам'ятках другої половини XIII ст. (Срезневский, I, 1288). Мовознавці XIX–XX ст. репрезентують такі варіанти лексеми: *короб/короп* «ящик, лубок» (Пискунов, 113), *короб, коробок* «ящик» (Желехівський, I, 367), (Уманець, II, 36), *короб* «вид кошика, ящика з лубу чи лози» (Грінченко, II, 285). Назва відома і в сучасній українській мові (ВТСУМ, 575), і в регіональному мовленні: *кораб/короб/короп* «посудина з липової кори» (Лисенко, 103).

Для зберігання одягу використовували *бодню*: *бодню с платємь* узели (АКЖГУ, 1611, 56), *бодни з убогими маєтностями* (АКЖГУ, 1611, 55),

походить від праслов'янського **bъdъnъ* (ЕСУМ, I, 221). Лексема *бодня*, *бодъня* зафіксована у «Словнику української мови XVI–XVII ст.» як «діжка з кришкою і замком, яка використовувалась замість скрині» (СЛУМ, III, 6). Слово наявне у лексикографічних працях минулого: (Желехівський, I, 37); *бодня*, *боденька* «діжка чи різновид вулика з кришкою і замком» (Грінченко, I, 81); *бодня* «дерев'яна діжка чи бочка з замиканим віком» (Тимченко, I, 114), (Рудницький, I, 160), а також у сучасних словниках – «дерев'яна низька діжка з кришкою» (СУМ, I, 210).

Гроші теж мали своє спеціальне місце, що позначалося словом *калита*: пнзи с калитами... себе побрали (АЖМУ, 1582, 40); *калита* «торба для грошей» – запозичення з тюркських мов, де мало значення «кишеня, шкіряний мішок, гаманець» (ЕСУМ, II, 351). Назва фіксується в українській мові із XV ст.: вынѧ(л) ис калиты осмь копѧ гро(ш)и квалѧто(м)ѧ (ССУМ, I, 465). Номен побутував у XIX–XX ст. як «скарбниця» (Желехівський, I, 331), «мішок з грішми» (Грінченко, II, 210). У сучасному діалектному мовленні збереглися переважно деривати цієї лексеми – *калитка* «гаманець; виплетена з липової кори невелика коробочка; торбинка, в якій носили кресало» (Аркушин, I, 205), *калита* «гаманець» (Онишкевич, I, 336), *калитка* «гаманець; кисет на тютюн» (Москаленко, 38), *калитка* «гаманець з матерії або шкіри; відділення для грошей у чересі» (Гуйванюк, 183), *калитка* «гаманець» (Шило, 135). У літературній мові лексема маркується як застаріла: *калита* «торба для грошей». Наявне омонімне утворення *калита* «помашений медом корж, який вживають для ворожіння в день святого Андрія» (СУМ, IV, 77).

Синонімний до назви *калита* номен *мошна*: з мошною... в неѧ было две копе грошеѧ (АЖМУ, 1582, 40), пох. від праслов'янського **тоъна* «гаманець, торба» (ЕСУМ, III, 527). Лексему *мошна* «калитка, гаманець, капшук» знаходимо у «Словнику староукраїнської мови XIV–XV ст.»: нашоль тоую мошноу с тыми гро(ш)ми; не вѧда(л) ты(х) гро(ш)и ани мошны (ССУМ, I, 617). Номен *мошна* наявний у словниках XIX–XX ст.:

(Желехівський, I, 455), (Уманець, II, 114). У сучасному літературному мовленні він не вживається, проте функціонує (поряд із дериватами) в українських діалектах: *мошна* «торбинка для тютюну і кресала; торбинка з тканини чи шкіри» (Аркушин, I, 322), *мошонча* «калитце, гаманець» (Онишкевич, I, 455), *мошенка* «гаманець» (ГГ, 126), (Гуйванюк, 299), *мошонка* «т. с.» (Шило, 177).

Номен *чересь*: чересь с пнзми *отнял* (АЖМУ, 1582, 40), пох. від праслов'янського **čersь* «шкіряний пояс для грошей» (Фасмер, IV, 342). Він зафіксований лексикографічними працями минулих століть: «шкіряний пояс» (Пискунов, 267), «шкіряний широкий пояс» (Желехівський, II, 1067), «шкіряний пояс, в якому носять гроші» (Грінченко, IV, 456). У словниках сучасної української мови *черес* – «старовинний широкий шкіряний пояс, зшитий уздовж із двох складених разом ременів так, що має всередині порожнину для грошей тощо» (СУМ, XI, 307), (ВТСУМ, 1599). Активно побутує ця назва в усному регіональному мовленні: *чирис* «широкий пояс» (Онишкевич, II, 370), *черес* «широкий шкіряний пояс з кишеньками і пряжками» (ГГ, 211), *черес* «заст. широкий шкіряний пояс у чоловіків» (Сабадош, 414), *черес* «гаманець; широкий шкіряний пояс» (Шило, 273).

Своєрідний лексичний паралелізм репрезентують назви *мешокъ*: в мешку было грошей готовых три золотых (АЖГУ, 1590, 45), оборвали мешок зь грошъми (ДМВН, 1605, 36); *сумка*: сумки, в которыхъ было полдванадцаты копы грошеи (АЖМУ, 1584, 78); *торба*: в торбе пограбил туу двесте копъ грошеи (АЖМУ, 1584, 98). Усі ці слова мають прямі відповідники в сучасній українській мові й активно функціонують у ній.

Пристаємо до думки В. М. Мойсієнка, що численні лексичні варіанти у пам'ятках ділового стилю (напр., *ковдра* – *коц*; *покривало* – *рядно*; *скринька* – *шкатула*; *калита* – *мошна* – *черес*; *мішок* – *торба* – *сумка*) викликані збереженням давніх номенів та появою нових, місцевих розмовних, а також зумовлені іншомовними впливами, зокрема, проникненням полонізмів, германізмів, латинізмів у тексти, творені на українських землях [3, 123].

Таким чином, українські актові книги кінця XVI – початку XVII ст. відображають загальноновживаний пласт лексики на означення помешкання, елементів побуту українців того часу. Це слова праслов'янського походження, власне українські лексеми, а також номени, запозичені з польської, німецької, латинської, тюркських мов. Вони, переважною більшістю, активно функціонують в українській мові, побутують у діалектах, деякі належать до застарілої лексики, поодинокі – вийшли з ужитку. Подекуди лексеми не лише зберігають свої функції називання, входячи до активного лексикону української мови, а й розширюють свої виражальні можливості. Засвідчені омонімні, синонімні лексико-семантичні відношення у розглядуваній групі назв. Лексична варіативність «руської мови» кінця XVI – початку XVII ст. була зумовлена збереженням давніх мовних елементів, появою нових питомо українських слів, що впроваджувалися у писемну мову, та впливом інших мов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. : збірник актових документів / підгот. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський, К. С. Симонова та ін. – К. : Наукова думка, 1981. – 316 с.

2. Мойсієнко В. М. Варіативність у староукраїнській літературно-писемній мові (на прикладі текстів північноукраїнського ареалу XVI ст.) / В. М. Мойсієнко // Волинь – Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем. – № 22. Т. 1 – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – С. 114–125.

3. Худаш М. Л. Лексика українських ділових документів кінця XVI – початку XVII ст. (на матеріалах Львівського Ставропігійського братства) / Михайло Лукич Худаш. – К. : АН УРСР, 1961. – 164 с.

СКОРОЧЕННЯ

АЖГУ Акти Житомирського гродського уряду: 1590 р., 1635 р. / Підгот. до вид. В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2004. – 251 с.

- АЖМУ Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. (1582–1588 pp.) / Підгот. до вид. М. К. Бойчук. – К., 1965. – 192 с.
- АКЖГУ Актова книга Житомирського гродського уряду 1611 року / Підгот. до вид. А. М. Матвієнко, В. М. Мойсієнко. – Житомир, 2002. – 390 с.
- Аркушин Аркушин Г. Л. Словник західнополіських говірок. – Луцьк, 2000. Т. 1–2.
- ВТСУМ Великий тлумачний словник сучасної української мови. / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К., 2005. – 1728 с.
- Грінченко Словарь української мови / Упор. Б. Грінченко. Т. I–IV. – К., 1907–1909.
- ГГ Гуцульські говірки. Короткий словник / Відп. ред. Я. В. Закревська. – Львів, 1997. – 230 с.
- Гуйванюк Словник буковинських говірок / За ред. Н. В. Гуйванюк. – Чернівці, 2005. – 688с.
- ДМВН Ділова мова Волині і Наддніпрянщини XVII ст. (Збірник актових документів) / Підгот. до вид. В. В. Німчук, В. М. Русанівський, К. С. Симонова та інші. – К., 1981. – 315 с.
- Желехівський Желехівський Є., Недільський С. Малоруско-німецький словар. Т. 1–2. – Львів, 1885–1886.
- ЕСУМ Етимологічний словник української мови: У 7 т.– К.,1982–2006.– Т. I–V.
- Лисенко Лисенко П. С. Словник поліських говорів. К., 1974. – 260 с.
- Москаленко Москаленко А. А. Словник діалектизмів українських говірок Одеської області. – Одеса, 1958. – 78 с.
- Онишкевич Онишкевич М. Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. – К., 1984.
- Пискунов Пискунов Ф. Словник живої народної, писемної і актової мови руських югівщан російської і Австрійсько-Венгурської цесарії. – К., 1882. – 304 с.

- Рудницький Рудницький Я. Б. Етимологічний словник української мови. Т. 1–2. Вінніпег, 1962–1972.
- Сабадош Сабадош І. В. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. – Ужгород, 2008. – 480 с.
- СЛУМ Словник української мови XVI–XVII ст. Вип. 1–13. Львів, 1994–2006.
- Срезневский Срезневский И. И. Словарь древнерусского языка. Т. I–III. – М., 1989.
- ССУМ Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. / Редкол. Л. Л. Гумецька та ін. Т. 1–2. – К., 1977–1978.
- СУМ Словник української мови: В 11-ти томах. – К., 1970–1980.
- Тимченко Історичний словник українського языка / Зредагував Є. Тимченко. Кн. 1. Зошит 1–2. Харків, 1930, 1932.
- Уманець Словар російсько-український / Укл. М. Уманець, А. Спілка. Т. 1–4. – 1893–1898.
- Фасмер Фасмер М. Этимологический словарь русского языка. Т. 1–4. – М., 2004.
- Шило Шило Г. Ф. Наддністрянський регіональний словник. – Львів, 2008. – 288 с.

INNA TSARALUNGA

NAMES OF HOUSEHOLD ITEMS IN THE UKRAINIAN BOOKS OF ACTS AT THE END OF XVI – AT THE BEGINNING OF XVII CENTURY

The theme group «names of household items» were discovered on the basis of business documents at the end of XVI – at the beginning of XVII century. With the help of lexicographical works specific borrowed vocabulary, obsolete and dialectical names were revealed, shown features of the functioning of lexemes.

Key words: dialectical speech, lexeme, vocabulary, names of household items.